

Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut

Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma

Päivitys vuodelle 2024

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	5
1.1 Ohjelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta	5
2 VOIMAVARAT	7
2.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako.....	7
4 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ.....	10
4.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä.....	10
4.2 Häiriötilanneviestintä ja varautuminen häiriötilanteisiin	10
5 MAKSUT.....	11
6 VALVONNAN TOIMEENPANO.....	11
7 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	12
7.1 Eläintautivalmius	12
7.2 Eläintautien luokittelu	12
Eläinterveys säännösten mukaan taudit jaetaan a-e-luokkaan (luetteloidut taudit).....	12
7.3 Eläintautien ilmoittaminen	13
7.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveysvalvonta	14
7.5 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	14
7.6 Muu eläintautivalvonta	15
8 ELÄINTEN TUNNISTAMISEN JA REKISTERÖINNIN VALVONTA.....	15
9 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA.....	15
10 SISÄMARKKINAKAUPPA, TUONTI JA VIENTI	16
10.1 Sisämarkkinakauppa	16
10.1.1 Sisämarkkinatuonti	16
10.1.2 Sisämarkkinavienti	16
10.2.....	16
10.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus	17
11 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA.....	17
11.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus	17
11.2 Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus.....	18
11.3 Eläinsuojeluvälit	19
11.4 Eläinkuljetukset	19
11.5 Teurastamot ja pienteurastamot.....	19
12 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET	19
12.1 Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat	20

12.2 Sivutuotteiden hautaaminen.....	20
13 EHDOLLISUUDEN VALVONTA	21
14 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN.....	21
14.1 Peruseläinlääkäripalvelu.....	21
14.2 Sisältö	21
14.2.1. Puhelinneuvonta.....	21
14.2.2 Sairaanhoido	22
14.2.3 Terveystenhoito.....	22
14.2.4 Eläinten lopetus	22
14.2.5 Todistukset.....	22
14.3 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	22
14.4 Yksityinen palvelutarjonta	23
14.5 Kiireellinen eläinlääkäriapu	23
14.6 Saatavuus.....	24
14.7 Toimitilat ja varustetaso	24
14.8 Ostopalvelut	24
14.9 Erikoiseläinlääkäri- ja laboratoriopalvelut.....	24
14.10 Eläinlääkäripalveluiden laatu.....	25
14.10.1 Palautteen kerääminen.....	25
14.10.2 Valitusten käsittely.....	25
14.10.3 Toiminnan kehittäminen.....	25
15 SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI	25
15.1 Suunnitelman ja toteutuman arviointi	25
15.2 Viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot.....	26
15.4 Eläinlääkäripalveluiden käytön tilastointi ja raportointi.....	26

LIITEET

1. Resurssitarpeen kartoitus
2. Painopistealueet
3. Eläinlääkäreiden yhteystiedot
4. Vastaanottojen varustustaso

1 JOHDANTO

Eläinlääkintähuoltoon ja valvontaan vaikuttavat v. 2024 ainakin seuraavat muutokset:

- Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee mahdollisesti voimaan vuonna 2024.
- Uutta eläinten hyvinvointilakia sovelletaan vuoden 2024 alusta alkaen.
- Eläintautitilanteessa kuluneena vuonna tapahtuneet muutokset, kuten lintuinfluenssa ja afrikkalaisen sikaruton tulo Ruotsiin korostavat erityistilanteisiin varautumisen tärkeyttä.
- Vuoden 2023 alusta astuivat voimaan sivutuotelakiin ja sen nojalla annettuun asetukseen tulleet muutokset, joiden odotetaan mm. lisäävän viranomaisvalvonnan vaikuttavuutta.

Lainsäädäntöuudistukset ovat lisänneet koulutus- ja ohjeistustarvetta merkittävästi, samoin valvonnan yhteisten tietojärjestelmien ja rekistereiden kehittäminen vie aikaa ja resursseja.

Tuotantoeläintilojen määrän väheneminen ja keskittyminen yhä suurempiin yksiköihin kasvattaa edelleen tilojen ennakoivan terveydenhuoltotyön merkitystä. Eläinlääkäreiden työnkuva on muuttunut akuutista sairaanhoidosta suunnitelmallisen ennaltaehkäisevän työn suuntaan. Lemmikit ovat tämän päivän yhteiskunnassa perheenjäsenen asemassa ja niiden kotimainen ja kansainvälinen kauppa on vilkasta. Siten lemmikkeihin kohdistuville eläinlääkäripalveluille asetetaan yhä suurempia odotuksia ja vaatimuksia. Myös hevostalouden elinkeino- ja harrastetoimintalla on kasvava rooli eläinlääkäripalvelujen käyttäjänä.

Suomessa yksityisten eläinlääkäripalveluiden määrä ja palveluvalikoima kasvaa edelleen ja entistä suurempi osa eläinlääkäripalveluista on yksityisten tuottamia. Haapajärven kaupungin ympäristöpalveluiden alueella ei ole yksityisiä palveluntuottajia, mutta alueellamme käytetään yksityisten palveluja nautaterveydenhuollossa, hevosten hoidossa, sekä lemmikkieläimiä viedään kauemmaksi yksityisille klinikoille vaativiin jatkohoitoihin.

1.1 Ohjelman tarkoitus ja lainsäädännöllinen tausta

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä. Tarkoituksena on lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua ohjaamalla valvontasuunnitelmien laatimista aluehallintovirastoissa ja kunnissa. Tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Ohjelmalla sisältyy eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja laatua koskevat yleiset tavoitteet. Ohjelmalla pyritään varmistamaan, että vastuutahot varaavat riittävät resurssit valvontatehtäviin ja eläinlääkäripalveluihin.

Elintarvikkeiden alkutuotannon ja turvallisuuden valvonta on osa eläinlääkintähuoltoa, mutta ne eivät sisälly tähän ohjelmaan. Elintarvikevalvonnan ohjelma, entinen EVO, on osa VASUa.

1.3 Eläinlääkintähuoltojärjestelmän yleiskuvaus ja tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö ohjaa ja valvoo ylimpänä viranomaisena eläinlääkintähuollon säännösten toimeenpanoa ja noudattamista. Ruokavirasto ohjaa ja valvoo keskushallinnon viranomaisena lainsäädännön toimeenpanoa ja noudattamista. Aluehallintovirasto puolestaan huolehtii täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta alueellaan. Paikallistasolla

eläinlääkintähuollon ja siihen liittyvän valvonnan suunnittelusta ja toteutuksesta vastaa kunta, kuntayhtymä tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue.

Haapajärven kaupunki järjestää Haapajärven ja Pyhäjärven kaupungeille ja Kärsämäen ja Reisjärven kunnille lakisääteiset ympäristöterveydenhuollon sekä ympäristönsuojelun palvelut ja rakennusvalvonnan palvelut Haapajärvelle, Kärsämäelle ja Reisjärvelle. Pyhäjärven kaupunki järjestää ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan palvelut itse. Haapajärven kaupungin alaisuudessa toimii Haapajärven ympäristölautakunta, jossa on jäseniä kaikista em. kunnista. Ympäristölautakunnan alaisena toimii Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut -niminen valvontayksikkö, joka vastaa kaikista ympäristöterveydenhuollon, mukaan lukien eläinlääkintähuollon tehtävistä alueella. Valvonta-alueella asuu n. 16 600 asukasta (31.12.2022). Ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoidetaan em. kuntien toimipisteissä sekä eläinlääkärien yhteisvastaanotolla Haapajärvellä.

Kunnan on laadittava suunnitelma eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan (Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009 10 §). Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut on laatinut aluetta koskevan suunnitelman ja valvonnan painopisteiden päivitykset vuodelle 2024 huomioiden Ruokaviraston laatiman valtakunnallisen eläinlääkintähuollon ohjelman (EHO) päivityksen vuodelle 2024 sekä Ruokaviraston ja Valviran laatiman ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman. Tässä suunnitelmassa kuvataan miten kunnaneläinlääkäreille määrättyjen eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontatehtävien tehtävien hoito on järjestetty Haapajärven kaupungin ympäristöpalveluiden alueella. Suunnitelmassa esitetään valvontakohteet, hyväksymismenettelyt, tarkastusten suunnittelu ja toteutus, näytteenotto, hallinnolliset pakkokeinot sekä valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi.

2 VOIMAVARAT

2.1 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Haapajärven kaupungin ympäristöpalveluiden eläinlääkintähuollon resurssitarpeen kartoitus on tehty valtakunnallista EHO:n lomaketta käyttäen ja se on esitetty liitteessä 1.

Ympäristöterveydenhuollossa on yksi ympäristöjohtajan, kaksi valvontaeläinlääkärin, viisi praktikkoeläinlääkärin ja kolme ympäristötarkastajan virkaa. Lisäksi yhteisvastaanotolla työskentelee vastaanottoavustaja.

Valvontaeläinlääkärin tehtäviin kuuluvat eläinlääkintähuoltolain 15 §:n mukaiset valtion varoista korvattavat valvontatehtävät sekä elintarvikelain mukaisia valvontatehtäviä alkutuotannossa. Virkaan ei kuulu praktiikkaa tai päivystysvelvollisuutta. Valvontaeläinlääkärit tekevät alueella pääsääntöisesti kaikki valvontatehtävät ja eläinsuojelutarkastukset, mikä mahdollistaa valvonnan ja tarkastusten tasapuolisuuden eikä jääviyttä esiinny. Valvontaeläinlääkärin poissa ollessa kiireelliset eläinsuojelu-, tarttuvien tautien ym. tarkastukset suorittavat praktikkoeläinlääkärit. Vuosina 2021, 2022 ja 2023 valvontaeläinlääkärin tehtävissä on toiminut kaksi henkilöä 80% työajalla (ma-to klo 8-15.30). Toinen virkasuhteista on määräaikainen. Näin on saatu ratkaistua valvontaeläinlääkäreiden parityöskentely vaativissa eläinsuojelutapauksissa. Vuodelle 2024 on varattu talousarvioon määrärahat kahden osa-aikaisen (80%) valvontaeläinlääkärin palkkakustannuksiin (1,6 htv).

Praktikkoeläinlääkärin työnkuvaan kuuluu peruseläinlääkäripalveluiden tarjoaminen arkipäivisin sekä kiireellisen eläinlääkäriavun antaminen päivystysaikana. Praktikkoeläinlääkärit vastaavat peruseläinlääkäripalveluiden tarjoamisesta virka-aikana klo 8–15. Kiireellinen eläinlääkäriavun antaminen virka-ajan ulkopuolella eli eläinlääkäripäivystysvelvoite kuuluu jokaiseen praktikkovirkaan. Jokaista täyttä praktikkovirkaa kohden tulee arkipäivystys kerran viikossa ja viikonloppupäivystys joka 5. viikonloppu. Praktiikka alueella on nautavaltaista sekapraktiikkaa

Vastaanottoavustaja hoitaa pieneläinten ajanvarauksen, avustaa eläinlääkäreitä, tekee tiettyjä toimenpiteitä, käsittelee laboratorionäytteitä, vastaa väline- ja vaatehuollosta ja osallistuu yhteisvastaanoton siivoukseen.

Kaikkien kunnaneläinlääkäreiden ml. valvontaeläinlääkäreiden ensisijainen viran toimituspaikka on yhteisvastaanotto Haapajärvellä. Yhteisvastaanoton lisäksi myös Pyhäjärvellä on vastaanotto, jossa voidaan suorittaa pieniä toimenpiteitä. Pyhäjärven kaupunki vastaa tämän vastaanoton kuluista siltä osin mitä ko. vastaanotolla vastaanottokäynneistä perittävä klinikkamaksu ei kata.

Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut vuokraa yhteisvastaanoton tilat JEDU:lta.

Yhteisvastaanoton siivouksen hoitaa PPE-Köökki Oy. Kärsämäeltä on vuokrattu eläinlääkäriä varten autotalli Kärsämäen kunnalta sekä toimisto- ja sosiaalitala Kiinteistö Oy Kärsämäen Taitotalolta. Tiloja siivoa Siikalatvan Ruokapalvelut Oy. Kärsämäen kunta vastaa Kärsämäellä sijaitsevien eläinlääkäritilojen kuluista.

Etätöinä voidaan osallistua joihinkin kokouksiin ja koulutuksiin sekä tehdä erilaisia raportointi- tai kirjanpitoitehtäviä.

2.2 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen ja työssä jaksamisen varmistaminen

Uutta viranhaltijaa rekrytoitaessa, hakijan tulee esittää haastattelussa alkuperäiset opinto- ja mahdolliset työtodistukset. Ympäristölautakunta voi tarvittaessa pyytää aluehallintovirastoa tarkastamaan hakijan pätevyyden Ruokavirastosta tai itse tarkastaa hakijan laillisuuden toimia Suomessa laillistettuna eläinlääkärinä Ruokaviraston ylläpitämästä eläinlääkärirekisteristä. Tarvittaessa ympäristöjohtaja ottaa myös yhteyttä hakijan edelliseen työnantajaan. Samoin toimitaan sijaisia rekrytoitaessa. Uuden eläinlääkärin työhön perehdyttämisestä vastaavat ympäristöjohtaja ja eläinlääkärit.

Alueen eläinlääkäreille ei ole tehty valmista koulutusrunkoa. Eläinlääkärit hakevat koulutukseen sitä mukaa, kun kiinnostavaa koulutusta järjestetään. Tavoitteena on tarjota täydennyskoulutusta kahdeksan (8) arkipäivää kalenterivuodessa koulutusmäärärahat huomioiden. Jokaisella praktikolla on mahdollisuus syventää ammattitaitoaan tietyillä sektoreilla kiinnostuksensa mukaan esim. tuotantoeläimet, hevoset jne. Ympäristöjohtaja hyväksyy koulutukset. Eläinlääkärilehden mukana jaetaan vuosittain Koulutuskalenteri- niminen lehti, jossa on eläinlääkäreille suunnattua koulutusta. Lähinnä praktiikkaa tekeville eläinlääkäreille tarkoitetusta koulutuksesta vain hyvin pieni osa on tiedossa kuukausia ennen ko. koulutusta. Yleensä koulutuksen järjestää lääkefirma, joka informoi sponsoroimastaan/järjestämästään koulutuksesta postitse noin 1–2 kk ennen koulutuspäivää. Valvontaeläinlääkärit saavat pääsääntöisesti sähköpostitse koulutus- tai työkokouskutsun suoraan aluehallintovirastolta tai Ruokavirastolta.

Valvontaeläinlääkärit osallistuvat mahdollisuuksien mukaan erilaisiin koulutuksiin, jotta heillä olisi riittävä ja asianmukainen hallintomenettelyjen tuntemus **uuden eläinten hyvinvointilain** ja elintarvikevalvonnan alalta. Tarvittaessa he pystyvät pyytämään apua aluehallintovirastolta tai ympäristöjohtajalta.

Valvontaeläinlääkärien osallistuessa koulutukseen praktikkoeläinlääkärit hoitavat mahdolliset kiireelliset eläinsuojelutarkastukset. Praktikkoeläinlääkärit sijaistavat toisiaan koulutusten aikana.

Eläinlääkäreiden työ voi olla henkisesti kuormittavaa erityisesti vaikeissa valvontakohteissa. Työnantaja tarjoaa mahdollisuuden työnohjaukseen ja työpsykologin palveluiden käyttämiseen henkilöstön jaksamisen tukemiseksi. **Palveluihin hakeudutaan työterveyshuolto Mehiläisen kautta.** Mikäli järjestetään valtakunnallisia hankkeita työhyvinvoinnin lisäämiseksi, niihin pyritään osallistumaan.

3 TIETOJÄRJESTELMÄT

Virkatehtävät

Ympäristöterveydenhuollossa on käytössä valtakunnallinen keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Järjestelmään kirjataan terveydensuojelulain ja elintarvikelain mukaiset tehtävät, mukaan lukien alkutuotanto. Järjestelmään kirjataan ylös kaikki kohteet, suoritteet, tarkastuskertomukset jne. Eläinsuojeluasioita ei kirjata VATI:iin.

Valvontaeläinlääkärit pitävät omaa kirjanpitoa mm. kaikista tulleista eläinsuojeluilmoituksista ja eläinsuojelutarkastuksista. Pöytäkirjat tallennetaan verkkokansioon, johon on pääsy valvontaeläinlääkärien lisäksi ympäristöjohtajalla. Kaikki pöytäkirjat mahdollisine liitteineen löytyvät paperiversioina valvontaeläinlääkärien työhuoneesta. Päätökset tallennetaan lupasihteerin toimesta Dynasty10-asianhallintajärjestelmään.

Vuonna 2024 otetaan käyttöön uusi sähköinen tiedonsiirtojärjestelmä AVI:n ja kunnan viranhaltijoiden välille tarkentamaan tilastointia ja helpottamaan asiakirjojen toimittamista tiedoksi.

Pikantti

Ruokaviraston ekstranettinä toimii Pikantti. Pikantista löytyy mm. ohjeita, oppaita, työtiloja, Ruokaviraston lausuntopyynnöt ja koulutustallenteita eläinlääkintähuoltoon, elintarvikevalvontaan ja VATI:n käyttöön liittyen. Ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat voivat hakea käyttötunnuksia Ruokaviraston Pääsynhallinnan kautta. Valvontaeläinlääkäreillä on tunnuksia.

Eläintenpitäjä- ja pitopaikkarekisteri

Valvontaeläinlääkäreillä on tunnuksia eläintenpitäjärekisteriin ja eläintenpitokielto rekisteriin. Eläintenpitäjärekisteriin on liitetty myös haaskapaikkarekisteri.

Naseva ja Sikava

Eläintautien torjuntayhdistys ETT ry ylläpitää selainpohjaisia internet- sovelluksia nimeltään *Naseva* ja *Sikava*, joita kunnaneläinlääkäri käyttää osana terveydenhuoltotyötä.

TRACES (Trade Control and Expert System)

Alueella tarve TRACES-järjestelmän käyttöön on ollut hyvin vähäistä. Valvontaeläinlääkäreillä on tunnuksia uudistuneeseen TRACES-järjestelmään. Mikäli muilla eläinlääkäreillä ilmenee tarvetta järjestelmän käyttämiseksi, voidaan pyytää aluehallintovirastolta apua.

Kartturi-sovellus

ELTE-järjestelmässä toimiva karttaohjelma, jonka avulla voi määrittellä rajoitusvyöhykkeet kartalle. Tämän avulla voi myös hakea vyöhykkeillä sijaitsevat eläinten pitopaikat. Käytetään tarvittaessa apuna eläintautien hallinnassa.

Praktiikka

Syyskuussa 2023 otettiin käyttöön yhteinen praktiikkaohjelma KliniQ. Aiemmin jokaisella praktikoeläinlääkärillä oli oma potilastieto- ja laskutusohjelma. Ohjelmien kustannuksista vastaa työnantaja.

Työlista

Praktikoiden käytössä on selainpohjainen excel-työlista, josta seurataan eläinlääkäreiden poissaoloja, päivystysvuoroja ja -vapaita. Eläinlääkärit voivat sopia päivystysten vaihdoista keskenään ja tekevät muutokset suoraan työlistaan sovitulla tavalla. Lupasihteeri kerää listasta kuukausittain eläinlääkärikohtaiset päivystykset päivystyskorvausten maksamista varten ja tilastoi samalla päivystysvapaiden tilanteen.

Nautarekisteri

Rekisteristä löytyvät jokaisen nautaeläimen yksilötiedot kuten EU-tunnus, syntymäaika, sijaintitieto, rotu, sukupuoli, emätieto ja omistajatiedot. Näiden lisäksi teurastamot ja välittäjät tekevät teurastus- ja välitysilmoitukset nautarekisteriin. Nautarekisterin avoimen rajapinnan (NAVRA) avulla hävityslaitokset pystyvät tekemään hävitysilmoituksia keräämistään kuolleista nautoista, joten jokaisen elintarvikeketjun ulkopuolellekin jääneen nautan jäljitettävyyttä varmistetaan.

Lammas-, vuohi- ja sikarekisteri

Järjestelmä, joka mahdollistaa tunnistamisen ja rekisteröinnin sekä tapahtumien, eläinmäärien ja siirtojen ilmoitusten tekemisen, seurannan ja tunnistimien tilauksen.

Koirarekisteri

Uusi rekisteri, jossa on koirien tunnistus- ja omistajatiedot.

Eläintietojärjestelmät ovat joidenkin tietojen osalta selattavissa seuraavissa sovelluksissa kuten Tukisovellus, ELTE, Vipu-palvelu, Eläinvalvontasovellus, Nettikatras, Kartturi, Minun maatilani, Sikava ja Naseva.

4 YHTEISTYÖ JA VIESTINTÄ

4.1 Viranomaisten välinen yhteistyö ja viestintä

Ympäristöjohtaja vastaa viestinnästä valvontayksikön sisällä sekä tiedottamisesta valvontayksikön ulkopuolelle. Viestintään kuuluvat asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen. Valvontaeläinlääkärit neuvovat ja opastavat kuntalaisia mm. eläinsuojeluun tai alkutuotantoon liittyvissä asioissa sekä hoitavat tarvittavan viranomaistiedottamisen praktikkoeläinlääkäreille, poliisille ja aluehallintovirastolle. Osa valvontaeläinlääkärin työstä on valtion kustantamia valvontatehtäviä ja tämän vuoksi yhteistyö/viestintä aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiden kanssa on jatkuvaa.

Valvontaeläinlääkäreiden työpiste sijaitsee eläinlääkäreiden yhteisvastaanotolla, lisäksi valvontaeläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ympäristöterveydenhuollon palavereihin. Tämä mahdollistaa tiiviin yhteistyön eläinlääkäreiden ja muiden ympäristöpalveluiden viranhaltijoiden kanssa.

Ulkoisena viestintäkanavana käytetään **Haapajärven kaupungin** internetsivuja sekä **Haapajärven kaupungin** eläinlääkäreiden ja **Haapajärven kaupungin** Facebook-sivuja.

Haapajärven kaupunki, Kalajoen kaupunki, **Ylivieskan kaupunki** ja Ympäristöpalvelut Helmi ovat tehneet sopimuksen valvontaeläinlääkäryhteistyöstä jo vuonna 2014. Sopimus mahdollistaa yhdessä tehtävät tarkastukset, yhteistyön pöytäkirjojen laatimisessa sekä konsultoinnin sopimuksen tehneiden kuntayhtymien kesken.

4.2 Häiriötilanneviestintä ja varautuminen häiriötilanteisiin

Haapajärven kaupungilla on olemassa erillinen valmiussuunnitelma häiriötilanteiden varalle.

Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma, joka sisältää kaikki ympäristöterveydenhuollon osa-alueet, on laadittu yhteistyössä **Ylivieskan kaupungin**, Ympäristöpalvelut Helmen ja Kalajoen yhteistoiminta-alueen kanssa. Ajantasainen häiriötilannesuunnitelma on valvontahenkilöstön luettavissa ja päivitettävissä Kalajoen toiminta-alueen Teams-alustalla.

Aluehallintoviraston helposti leviävien eläintautien valmiussuunnitelma on osa Ruokaviraston valtakunnallista valmiussuunnitelmaa. Aluehallintovirasto on perehdyttänyt toiminta-alueelleen valmiuseläinlääkäreitä. **Haapajärven kaupungin** ympäristöpalveluiden alueella

valmiuseläinlääkärinä on eläinlääkäri Matti Tölli. Nimetty valmiuseläinlääkäri osallistuu vuosittain aluehallintoviraston järjestämään valmiuseläinlääkäreille suunnattuun koulutukseen ja Ruokaviraston vuosittain järjestämään valmiuspäivään. Helposti leviävien eläintautien torjuntaan liittyvät ohjeet ja materiaali on koottu Ruokaviraston ylläpitämiin sähköisiin alustoihin kuten Pikanttiin.

Vastustettavien eläintautien osalta viestintävastuu on Ruokavirastolla ja aluehallintovirastolla.

5 MAKSUT

Elintarvikelain mukaiset ensimmäiset valvontatarkastukset ovat asiakkaalle maksuttomia, mutta uusintatarkastuksista peritään maksu. Uuden eläinten hyvinvointilain myötä vuonna 2024 myös eläinsuojelukäynneistä aletaan periä maksuja. Haapajärven kaupungin ympäristölautakunta hyväksyy maksutaksan päivityksen alueelle.

Eläinlääkäri perii käyntimaksun, toimenpidemaksun, korvauksen käytetyistä lääkkeistä ja tarvikkeista sekä mahdollisen kilometrikorvauksen suoraan asiakkaalta.

Klinikkamaksun asiakas maksaa kuntayhtymälle käydessään pieneläinvastaanotolla joko maksupäätteellä tai eläinlääkäriin antaman laskun mukaisesti. Klinikkamaksuja peritään sekä Haapajärven, että Pyhäjärven vastaanotolla ympäristölautakunnan hyväksymän klinikkamaksutaksan mukaan. Klinikkamaksuilla katetaan laitteiden investointi- ja ylläpitokuluja, tilojen vuokratuloja sekä vastaanottoavustajan palkkakuluja. Eläinlääkäreiden päivystysnumero (arkisin klo 15–8, sekä viikonloppuisin ja arkipyhisin) on maksullinen.

6 VALVONNAN TOIMEENPANO

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan tavoitteena on toteuttaa eläintautilainsäädännössä, eläinsuojelulainsäädännössä ja eläinten lääkitsemislainsäädännössä, eläinten tunnistamis- ja rekisteröintilainsäädännössä, sekä sivutuotelainsäädännössä asetettuja päämääriä.

Valvonnan toimeenpanossa huomioidaan Ruokaviraston määrittelemät elintarvikeketjun valvonnan kehittämisteemat vuosille 2021–2024, joita ovat:

- Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio
- Valmius ja kriisinhallinta
- Uuden lainsäädännön toimeenpano
- Erityiset painopisteet / tehostamistarve aiempien tulosten perusteella:
  - o Eläinlääkäreiden lääkitsemisvalvonta
  - o Vuoden 2020 salmonella- ja tilarehustamopainopisteiden jatkaminen
  - o Kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta
  - o AVI-kohtaiset painopisteet

Osa valvonnasta sisältyy valtakunnallisiin nk. valvonnan painopisteisiin. Näiden tavoitteena on kehittää valvonnan ohjeistusta ja/tai menetelmiä sekä tukea uuden ja osittain myös pidempään voimassa olleen lainsäädännön toimeenpanoa. Valvonnan painopisteet päivitetään vuosittain.

Liitteessä 2 on esitetty vuodelle 2024 eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmiin sisällytettävät valvonnan painopisteet. Osa valvonnasta sisältyy PSAVI:n vuosittaisiin hankkeisiin.

Kunnan tehtävänä on suunnitella AVI:n ohjauksessa valvonnan toimeenpano, johon sisältyy valvontamäärät ja niiden vaatimat resurssit. Kunta vastaa korjaavien toimenpiteiden loppuun saattamisesta. Lisäksi kunnan tehtävänä on varmistaa valvontatietojen asiallinen dokumentointi, tallentaminen ja raportointi

7 ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

7.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet ja kustannustehokkuus toimenpiteiden valinnassa taudin torjunnan vaarantumatta sekä tarvittavan välineistön nopea saatavuus vaativat etukäteissuunnittelua, hankintoja, sopimuksia, tiedon jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Välttämättömän eläinlääkintähuollon toimiminen ja henkilöresursointi poikkeustilanteessa on suunniteltava etukäteen. Poikkeustilanteisiin varaudutaan kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Kunnaneläinlääkäri, mukaan lukien myös valvontaeläinlääkäri, huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kuntayhtymän alueella. Helposti leviävien eläintautien leviämisen estäminen tapahtuu Ruokaviraston ja aluehallintoviraston alaisuudessa ja ohjeistuksen mukaan. Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Kuntayhtymän alueella valmiuseläinlääkärinä toimii kel Matti Töllä.

Eläinlääkintähuollon häiriötilanteet on huomioitu ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelmassa (kts. kohta 4.2)

7.2 Eläintautien luokittelu

Eläinterveys säännösten mukaan taudit jaetaan a-e-luokkaan (luetteloidut taudit)

- A-luokkaan kuuluvat vakavat eläintaudit, joita EU:ssa ei pääsääntöisesti esiinny. Jos tautia havaitaan, ryhdytään sen nopeaan hävittämiseen.
- B-luokkaan kuuluvat vakavat eläintaudit, jotka on tarkoitus hävittää EU:n alueelta monivuotisilla taudin hävittämisohjelmilla.
- C-luokan eläintautien hävittämiseksi EU:n jäsenvaltiot voivat vapaaehtoisesti laatia hävittämisohjelman tai julistaa alueitaan tautivapaiksi. Euroopan komissio hyväksyy hävittämisohjelmat ja tautivapaudet ja niiden perusteella määrittellään eläinten ja sulusolujen siirto- ja tuontiehdot.
- D-luokan eläintautia valvotaan eläinten ja sulusolujen tuonneissa ja siirroissa. Kaikki A-C-luokan eläintaudit kuuluvat myös D-luokkaan.
- E-luokan eläintautien esiintymistä seurataan ja niiden esiintymisestä raportoidaan muille maille. Kaikki A-D-luokan taudit kuuluvat myös E-luokkaan.

Kansallisen eläntautilain mukaan muu kuin A-C-luokan tauti voidaan nimetä muuksi torjuttavaksi eläntaudiksi tai valvottavaksi eläntaudiksi. Lisäksi muu kuin E-luokan tauti voidaan nimetä muuksi ilmoitettavaksi eläntaudiksi. Suomi voi itse kansallisesti päättää näiden tautien ehkäisy- ja torjuntatoimista sekä näitä tauteja koskevasta ilmoittamismenettelystä.

7.3 Eläntautiepäilyt ja -tapaukset

Epäily tarttuvan eläntaudin esiintymisestä voi syntyä eläimen tai eläinryhmän kliinisten oireiden, tuotannon tunnuslukujen muutosten perusteella tai näytteen tutkimisen yhteydessä laboratoriossa. Eläinlääkäri ammattitaidollaan arvioi, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Myös Ruokavirasto voi tehdä päätöksen lisänäytteiden ottamisesta.

Zoonoosi on eläinten ja ihmisten yhteisten tartuntatautien yleisnimitys. Tarttuminen voi tapahtua eläimestä ihmiseen tai ihmisestä eläimeen. Esimerkkinä zoonoosista mainittakoon salmonellatartunnat tai eräät influenssat. Tällaisten zoonoottisten tartuntojen leviämisen varalta yhteistyö kuntayhtymä epidemiaselvitystyöryhmän kanssa on oltava sujuvaa.

7.3 Eläntautien ilmoittaminen

Kunnaneläinlääkäri ja valvontaeläinlääkäri on tehtävä ilmoitus aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille viipymättä, jos ilmoitus koskee luetteloitua tautia, uutta tautia tai muuta torjuttavaa eläntautia. Valvottavista ja asetuksen 325/2021 5 §:ssä luetelluista eläntaudeista on ilmoitettava seuraavana arkipäivänä.

Epäiltäessä tai todetessa jotakin välittömästi muille terveystoimintayksiköille ilmoitettavista taudeista, kunnaneläinlääkäri ilmoittaa asiasta viipymättä tartuntataudeista vastaavalle lääkärille sekä ympäristöjohtajalle. Asiaa voidaan hoitaa yhteistyössä Haapajärven kaupungin epidemiatyöryhmän kanssa, jonka kokoonkutsujana toimii ympäristöjohtaja. Tartuntatautilääkäri ja tartuntatautihoitajan sekä muut epidemiaselvitystyöryhmän yhteystiedot löytyvät häiriötilannesuunnitelmasta.

Lainsäädännön nojalla vastustettavat ja ilmoitettavat eläntaudit on lueteltu lainsäädännön lisäksi [Eläntautien luokittelu - Ruokavirasto](#) Ruokaviraston internetsivuilla. Ruokavirasto myös ylläpitää rekisteriä eläntauteja tutkivista laboratorioista. Velvoite ilmoittamismenettelyistä ilmoitettavien eläntautien ja erikseen lueteltujen zoonoosien osalta on kirjattu Maa- ja metsätalousministeriön asetukseen muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläntaudeista, eläntautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021).

Kunnaneläinlääkäri ilmoittaa kuukausiyhteenvedon kuntayhtymän alueella epäilyistä tai todetuista eläntaudeista Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon kuukausittain seuraavan kuun 15. päivään mennessä. Kuukausiyhteenvedo tehdään Ruokaviraston internetsivuilta löytyvällä lomakkeella tai vapaamuotoisesti sähköpostitse ilmoittamalla vastaavat tiedot.

Tulevaisuudessa eläntautien ilmoittamisessa voidaan hyödyntää Eläinten terveydenhallintahankkeen (ELTE) sähköistä järjestelmää. Hankkeen osana toteutetaan tietojenkeräysjärjestelmä eläntautien kuukausi-ilmoittamista ja EU-eläinlääkeasetuksen edellyttämää eläinlajikohtaista mikrobilääkkeiden käyttötietoa varten (ELKE). Järjestelmän käyttöönotto on aloitettu 1.4.2022.

7.4 Pakollinen ja vapaaehtoinen terveystarkkailu

Joillekin lakisääteisesti vastustettaville eläintaukeille on erillislainsäädännöllä säädetty terveystarkkailuohjelman vähimmäistasosta. Kana-, broileri- ja kalkkunaparvia, uudistuseläimiä tuottavia sikaloita ja keinosiemennyssonneja tai raakamaitoa yli 2500 kg vuodessa suoraan kuluttajalle myyviä nautojen pitopaikkoja koskee pakollinen salmonellatarkkailu. Pitopaikat voivat liittyä vapaaehtoiseen terveystarkkailuun lampaiden maedi-visnan ja vuohien CAE-taudin varalta, tarhattujen hirvieläinten tuberkuloosin tai kalojen BKD:n varalta. Terveystarkkailuun liittyy säännöllinen käynti pitopaikoissa ja näytteenotto tai näytteenottojen seuranta. Terveystarkkailuohjelmien tarkat kuvaukset sekä eri kustannusten korvattavuus löytyvät eläintautilainsäädännöstä tautikohtaisesti.

Kuntayhtymän alueella on tällä hetkellä yksi (1) lammastilaa, joka kuuluu vapaaehtoiseen Maedi-Visna -ja CAE-terveystarkkailuohjelmaan.

Mikäli toimija haluaa liittyä vapaaehtoiseen terveystarkkailuohjelmiin, tulee hänen huolehtia terveystarkkailuohjelmiin liittymisestä tai niistä eroamisesta, sekä ohjelmanmukaisesta näytteenotosta ja pyytää tarkkailueläinlääkäriä tarvittaville tarkastuskäynneille.

Salmonellatarkkailuohjelmaan kuuluvia kanaloita on kuntayhtymän alueella kaksi (2). Lattiakanalat sijaitsevat Kärsämäellä ja Haapajärvellä. Vuosittaisen viranomaisnäytteen ottamisesta vastaa tarkkailueläinlääkäri. Tarkkailueläinlääkäriin vastuulla on huolehtia siitä, että tarkastuskäynnit ja viranomaisnäytteenotot tehdään salmonella-asetuksen edellyttämällä tavalla ja vaadituin väliajoin.

Toimija vastaa terveystarkkailun noudattamiseen liittyvistä kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan AVI lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkäriin toimittaman selvityksen perusteella.

Tiedot ja tehdyt tarkastukset terveystarkkailuohjelmiin liittyneistä tiloista sekä näytteenotoista pidettävä kirjanpito säilytetään ko. kuntien vastaanotoilla tai tarkkailueläinlääkäriin työhuoneessa.

Mikäli terveystarkkailuohjelmien seuraamisessa havaitaan laiminlyöntejä, asiasta ilmoitetaan viipymättä aluehallintovirastolle. Aluehallintovirastolta saadun ohjeistuksen mukaan laiminlyönti pyritään korjaamaan terveystarkkailuohjelman mukaiseksi mahdollisimman pian.

7.5 Vesiviljelylaitosten terveystarkkailu

Kuntayhtymän alueella on kahdella eri toimijalla yhteensä neljä (4) luonnonravintolammikkoa. Näiden laitosten valvonnasta ja niihin liittyvästä kirjanpidosta vastaa pääsääntöisesti tarkkailueläinlääkäri. **Yksikään näistä ei kuulu vapaaehtoisen BKD-valvonnan piiriin.** Valvojan pätevyys valvoa vesiviljelylaitoksia varmistetaan sillä, että tarkkailueläinlääkäri osallistuu Ruokaviraston tai aluehallintoviraston järjestämään asiaa koskevaan koulutukseen.

7.6 Muu eläintautivalvonta

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto lähettää eläintautiseurantanäytteisiin liittyvät määräykset suoraan tarkkailueläinlääkärille. Tarkkailueläinlääkäri vastaa näytteiden otosta määräajassa,

arkistoi tiedot sekä toimittaa tarvittavat tiedot eteenpäin aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon. Valvontaeläinlääkärin poissa ollessa näytteenotoista vastaa kunnaneläinlääkäri.

Eläinnäyttelyt

Eläinnäyttelyiden tarkastukset ja lainmukaisuuden varmistaminen tehdään aluehallintoviraston suunnitelman mukaisesti.

Eläinten keinollinen lisääminen

Kuntayhtymä pyrkii huolehtimaan siitä, että alueella olisi vähintään yksi tammojen keinosiemennyksen valmiudet omaava eläinlääkäri. Palvelua pystytään järjestämään vain virka-ajan puitteissa. Muina aikoina tammanomistajien on käännettävä yksityisen palvelutarjoajan puoleen.

Kyyhkyslakat

Rekisteröityjen harrastelintujen pitopaikkojen on oltava kunnan valvontaviranomaisen tiedossa. **Ympäristöpalveluiden alueella on Haapajärvellä 2 aktiivista kyyhkyslakkaa.**

8 ELÄINTEN TUNNISTAMISEN JA REKISTERÖINNIN VALVONTA

Eläinten pitäjien on ennen eläintenpidon aloittamista pääsääntöisesti rekisteröidyttävä eläintenpitäjäksi oman kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle tai ELY-keskukselle. Samassa yhteydessä myös eläintenpitopaikka on rekisteröitävä kyseiselle eläinlajille. Eläinten merkitsemisen ja rekisteröinnin valvonnasta vastaavat ELY-keskusten tarkastajat ja AVI:n läänineläinlääkärit. Lisäksi kunnaneläinlääkärit tekevät tähän liittyvää valvontaa oman muun valvontatyönsä ohessa neuvomalla toimijoita rekisteröitymisessä ja eläinten merkitsemisessä ja ilmoittamalla havaitsemistaan epäkohdista läänineläinlääkärille tai suoraan ELY-keskuksen tarkastajalle. Vuonna 2023 **otettiin** käyttöön koirarekisteri, johon omistajan tulee ilmoittaa koiransa omalla kustannuksellaan. **Koirarekisterin valvontatoimet alkavat 2024 alusta.**

9 ELÄINTEN LÄÄKITSEMISEN VALVONTA

Lääkitsemislaki (387/2014) on astunut voimaan 1.12.2014. **EU:n eläinlääkeasetusta alettiin soveltaa yhdessä kansallisen lainsäädännön kanssa 28.1.2022 lähtien.** Lääkitsemislain mukaisia viranomaisia ovat MMM, Ruokavirasto, AVI:t sekä kunnaneläinlääkärit. Aluehallintovirastot toteuttavat osaltaan Ruokaviraston laatimaa eläinten lääkitsemisen valvontaohjelmaa alueellaan. Kunnaneläinlääkärit toimivat AVI:n määräyksen mukaisesti lääkitsemislain mukaisina valvontaviranomaisina eläinten pitopaikoissa.

Aluehallintoviraston määräyksestä lääkekirjanpidon tarkastuksia suorittaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Tarkastuksesta laadittu pöytäkirja lähetetään aluehallintovirastoon mahdollisimman pian. Maidontuotantotilojen hygienia- ja tallitarkastuksilla suoritetaan myös lääkitsemisen valvontaa. Alueella ko. tarkastukset suorittaa valvontaeläinlääkäri.

Eläinlääkäreiden lääkkeiden käyttöön liittyvästä valvonnasta vastaa aluehallintovirasto.

10 SISÄMARKKINAKAUPPA, TUONTI JA VIENTI

10.1 Sisämarkkinakauppa

Sisämarkkinakaupan toimijoita koskeva rekisteröintivelvoite poistui uuden eläintaulain 76/2021 myötä. TRACES-järjestelmän seuraaminen on siten entistä tärkeämpää. Toimijoiden, jotka siirtävät jäsenvaltiosta toiseen tiettyjä eläinlajeja, tuotteita, tai eläntaudin aiheuttajamikrobeja ja -loisia on haettava Ruokaviraston suostumusta tai lupaa (Eläintaulilaki 49 ja 64 §) Ruokavirastosta. AVI:t seuraavat oman alueensa toimijoiden siirtotapahtumia TRACES-järjestelmästä.

10.1.1 Sisämarkkinatuonti

Suomeen saapuvien erien mukana tulee seurata lähtömaassa virkaeläinlääkärin myöntämä TRACES NT-järjestelmässä laadittu terveystodistus ja muut tarvittavat asiakirjat. Toimijan velvollisuutena on tarkastaa kaikki vastaanottamansa erät. Jos määräpaikka on päivittäin virkaeläinlääkärin valvonnassa, tuontitarkastuksen tekee valvova virkaeläinlääkäri. Jos vastaanotetuissa eläimissä on havaittavissa eläntaudin oireita tai asiakirjoissa ilmenee puutteita, on toimija velvollinen ilmoittamaan asiasta virkaeläinlääkärille. Virkaeläinlääkäri voi tehdä saapuville erille tarkastuksia ja ottaa näytteitä.

Virkaeläinlääkäri raportoi sisämarkkinatuontierille tekemänsä tarkastukset TRACES-järjestelmään täyttämällä terveystodistuksen valvonta- eli III-osion. Jos kunnaneläinlääkärillä ei ole mahdollisuutta itse käyttää TRACES-järjestelmää, hän voi pyytää läänineläinlääkäriä viemään tarkastuksen tuloksen järjestelmään puolestaan.

10.1.2 Sisämarkkinavienti

Virkaeläinlääkäri tarkastaa ennen vientiä, että lähetyserä on rekisteröity ja se on voimassa Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Tarkastuksen perusteella virkaeläinlääkäri laatii kyseisen eläinlajin ja tuotteen tiedot sisältävän terveystodistuksen TRACES NT -järjestelmässä. Sisämarkkinaviennissä viejän on pyydettävä valvovalta virkaeläinlääkäriltä lähetettävien erien tarkastamista, poikkeuksena ei-kaupalliset koirat, kissat, hillerit ja fretit, jolloin vientiin liittyvän tarkastuksen voi tehdä myös muu kuin virkaeläinlääkäri.

Vientiin liittyvät tarkastukset ja terveystodistukset ovat viejälle maksullisia. Kunnaneläinlääkäri tekee laskutuspyynnön aluehallintovirastoon.

10.2 Vienti EU:n ulkopuolisiin maihin

Kunnaneläinlääkärit voivat myöntää vientiin virallisia eläinterveystodistuksia eläimille ja eläimistä saduille tuotteille. Todistuksen myöntävällä on oltava mahdollisuus suorittaa vientierän tarkastus. Viejällä on velvollisuus selvittää kohdemaan asettamat tuonnin edellytykset (**esim. kohdemaan suurlähetystöstä**) sekä sopia tarkastus. Eläinterveystodistus laaditaan joko TRACES NT -järjestelmässä, Ruokaviraston omassa sähköisessä eCert-eläinterveystodistusten

hallinnointijärjestelmässä tai kohdemaakohtaiselle todistusohjalle. Ruokaviraston internetsivuilla on lisätietoa ja ohjeita eläinterveystodistusten laatimisesta.

10.3 Tuonti EU:n ulkopuolelta ja eläinlääkinnällinen rajatarkastus

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa ja kehittää virallista tuontiin liittyvän lainsäädännön täytäntöönpanoa ja noudattamista. Ruokavirasto vastaa unioniin tuotavien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä, ellei niitä ole säädetty Tullin tehtäväksi. Jos on aihetta epäillä, että eläin tai tavara on tuotu maahan ilman että tuonnille asetettuja vaatimuksia on noudatettu, kunnaneläinlääkäri antaa tarvittaessa virka-apua Ruokavirastolle ja Tullille. Toimenpiteistä neuvotellaan edellä mainittujen viranomaisten kanssa ja toimitaan saatujen ohjeiden mukaisesti.

11 ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

Eläinten hyvinvoinnin valvonta on 1.1.2024 alkaen Eläinten hyvinvoinnista annettu laki (693/2023), eläinkuljetusasetuksen ja lopetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säädösten perusteella tehtävää eläinsuojeluvalvontaa. 1.1.2024 kumoutuu eläinsuojelulaki (247/1996) ja –asetus (396/1996). Alueellisten ja paikallisten eläinsuojeluviranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä hoidetaan, kohdellaan, käytetään ja kuljetetaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti.

Kunnaneläinlääkäri ja poliisi valvovat eläinten hyvinvointilain, eläinkuljetuslain ja lopetusasetuksen sekä niiden nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista kunnan alueella. Eläinsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista voi lisäksi valvoa kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitava viranhaltija.

Voimassa olevan eläinsuojelulainsäädännön noudattamista valvotaan eläinsuojelutarkastuksissa. Mikäli tarkastuksessa havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, eläinsuojeluviranomainen ryhtyy lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin. Eläinsuojeluviranomaisen tehtyä eläinsuojelupäätöksen, hän on velvollinen viipymättä toimittamaan ko. asiakirjat eläimen omistajalle/haltijalle, poliisille ja aluehallintovirastoon.

Valvontaeläinlääkärit tekevät alueella pääsääntöisesti kaikki valvontatehtävät ja eläinsuojelutarkastukset. Tällä hetkellä valvontaeläinlääkärin tehtäviä hoitaa kaksi henkilöä noin 80 %:n työajalla. Valvontaeläinlääkärin poissa ollessaan sekä virka-ajan ulkopuolella, kiireelliset eläinsuojelutarkastukset suorittaa kunnaneläinlääkäri.

11.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Epäiltäessä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan tai käytetään eläinten hyvinvointilain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai lopetusasetuksen vastaisella tavalla, aluehallintovirastolla, kunnaneläinlääkärillä, kunnan terveydensuojeluvalvontaa hoitavalla viranhaltijalla, poliisilla sekä aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla on oikeus tarkastuksen tekemiseen. Tarkastuksen tekijällä on oikeus päästä kaikkiin tiloihin, joissa eläimiä pidetään. Aluehallintoviraston valtuuttamalla eläinsuojeluvalvojalla ei kuitenkaan ole oikeutta suorittaa tarkastusta kotirauhan piirissä kuten eläinsuojeluviranomaisilla. Käynnillä tarkastetaan paitsi itse eläimet, eläinten pitopaikka ja pitopaikan olosuhteet, myös eläimiä varten tarkoitettu

ruoka, juoma, välineet ja varusteet. Poliisi on velvollinen antamaan tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastuksen suorittamiseen.

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset suorittaa pääsääntöisesti valvontaeläinlääkäri. Ilmoitus epäilystä voi tulla suoraan kansalaiselta, toiselta eläinlääkäriltä, toiselta viranomaiselta tai yhteistyötaholta. Aluehallintovirasto voi myös määrätä valvontaeläinlääkäriin/kunnaneläinlääkäriin suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen. Valvontaeläinlääkäri suorittaa myös aina eläinsuojelutarkastuksen huomattessaan muun valvonnan yhteydessä eläinsuojelulainsäädännön vastaista toimintaa.

Eläinsuojelutarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Mikäli tarkastuksella havaitaan, että eläinten suojelusta annettuja säädöksiä on rikottu, eikä puutteita voi kehotuksesta korjata välittömästi, tulee viranomaisen tehdä asiassa eläinsuojelupäätös. Eläinsuojelupäätöksellä kielletään eläimen omistajaa tai haltijaa jatkamasta tai toistamasta lain vastaista menettelyä ja/tai määrätään eläimen omistaja tai haltija määrääjässä täyttämään velvollisuutensa. Mikäli eläinsuojelutarkastus johtaa edellä kuvattuihin toimenpiteisiin, täytyy tarkastuskohteeseen suorittaa uusintatarkastus. Eläinsuojelullisista syistä viranomaisen voi myös ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin eläimen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tällaisissa tapauksissa eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta, eläin voidaan lopettaa, myydä tai toimittaa teuraaksi.

Eläinsuojelutarkastuksesta laadittu tarkastuskertomus mahdollisine päätöksineen lähetetään eläimen omistajalle tai haltijalle mahdollisimman pian tarkastuksen jälkeen. Kopiot asiakirjoista jäävät tarkastuksen suorittajalle sekä lähetetään Pohjois-Suomen Aluehallintovirastolle. Hyvinvointisäädösten rikkomisesta ilmoitetaan myös aina poliisille ja tehdään asiasta tarvittaessa tutkintapyyntö. Eläinsuojelutarkastuspöytäkirjat liitteineen arkistoidaan sähköisesti ja paperiversioina valvontaeläinlääkäriin toimistoon. Praktikkoeläinlääkärit lähettävät tekemistään eläinsuojelutarkastuspöytäkirjoista kopion valvontaeläinlääkärille tiedoksi tai mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Praktikkoeläinlääkäriin/valvontaeläinlääkäriin pyynnöstä vastuu tarkastuksen ja päätöksen tekemisestä vaikeimpien eläinsuojelutehtävien osalta voidaan siirtää kunnalta aluehallintovirastolle.

Eläinlääkäriresurssit riittävät tällä hetkellä epäilyyn perustuvien eläinsuojelutarkastusten tekemiseen.

Eläinlääkäreiden käytössä olevalla Google-tilille päivitetään paikalliset ohjeet **uuden Eläintenhyvinvointilain 97, 98 ja 99 §** mukaisesti kiiretoimenpiteisiin. Näissä ohjeissa on myös paikallisten toimijoiden yhteistiedot.

11.2 Luvan- tai ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Tarkastuksia voidaan tehdä myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista aluehallintovirastolta tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia paikkoja ovat esim. sirkukset, eläintarhat ja -näyttelyt, eläinkaupat, pieneläinhoitolat, suuret kennelit sekä ravi- ja ratsastustallit, riistaeläintarhat, luonnonvaraisten eläinlajien tuotantotarhat, avuttomassa tilassa olevien luonnonvaraisten eläinten hoitolatoimintaa harjoittavat paikat sekä paikat, joissa harjoitetaan

eläinten lopetustoimintaa, sekä lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat. Ilman epäilyä tarkastuksia saadaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta säännöllisesti. Ilmoituksenvaraiset tallit tarkastetaan PSAVI:n ohjeistuksen mukaisen riskiarvioinnin perusteella 1–3 vuoden välein. Muut ilmoituksenvaraiset toimijat tarkastetaan vuosittain. Ilmoituksenvaraisen toiminnan tarkastukset suorittavat alueella valvontaeläinlääkärit. Tarkastuksesta laaditaan pöytäkirja, josta toimitetaan kopio myös aluehallintovirastoon.

Pohjois-Suomen Aluehallintovirastolta tulee suoraan valvontaeläinlääkäreille ilmoitus uudesta ilmoituksenvaraisesta kohteesta. Valvontaeläinlääkäri ohjeistaa tarvittaessa toimijaa tekemään ilmoituksenvaraisen toiminnan aloitusilmoituksen aluehallintovirastolle, mikäli muun valvonnan yhteydessä tulee ilmi, että toimijan kuuluisi ko. ilmoitus tehdä.

Alueella on yhteensä 9 ilmoituksenvaraista tallia, 1 eläinhoitolaa, 2 koirakenneliä sekä 2 tarhatun riistan paikkaa.

11.3 Eläinsuojeluvalvojat

Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alueella ei toimi tällä hetkellä yhtään aluehallintoviraston valtuuttamaa eläinsuojeluvalvojaa.

11.4 Eläinkuljetukset

Alueen virkaeläinlääkärit voivat pyynnöstä avustaa aluehallintoviraston läänineläinlääkäreitä tai poliisia eläinkuljetusten valvonnassa. Jos on aihetta epäillä, että eläimiä kuljetetaan eläinkuljetussäädösten vastaisella tavalla, myös kunnaneläinlääkärillä on oikeus tarkastaa eläinkuljetus.

11.5 Teurastamot ja pienteurastamot

Teurastamoiden ja pienteurastamoiden tarkastuseläinlääkärit ovat pääasiassa Ruokaviraston palveluksessa. Alueella ei ole teurastamoita tai pienteurastamoita.

12 ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

Sivutuotelaki (517/2015) on tullut voimaan 1.7.2015. Ruokavirasto on laatinut valtakunnallisen sivutuotevalvontasuunnitelman, jota kuntien tulee noudattaa. AVI ohjaa suunnitelman toteuttamista alueellaan.

Eläimistä saatavia sivutuotteita ovat muut kuin ihmisravinnoksi eläimistä saatavat tuotteet. Näitä ovat esimerkiksi kuolleet eläimet, entiset eläinperäiset elintarvikkeet, kompostointilaitoksiin menevä ruokajäte sekä teurastamon eläinperäinen sivutuote.

Alueella on yksi (1) sivutuoteasetuksen tarkoittama laitos, BBS-Bioactive Bone Substitutes Oy Reisjärvellä, jossa käsitellään, varastoidaan tai hävitetään eläimistä saatuja sivutuotteita.

12.1 Käsittelemättömiä sivutuotteita käyttävät toimijat

Sivutuotteiden käyttöä luonnonvaraisten eläinten ruokinnassa kutsutaan haaskakäytöksi. Jos haaskana käytetään muita kuin luonnonvaraisia eläimiä ja niiden teurasjätteitä, toiminnasta on tehtävä aloitusilmoitus kunnaneläinlääkärille, jonka alueella haaskaa aiotaan pitää. Kirjallinen ilmoitus on tehtävä ennen haaskaruokinnan aloittamista. Kunnaneläinlääkäri toimittaa ilmoituksen valvontaeläinlääkärille, joka kokoaa, arkistoi ja raportoi kaikki haaskanpitämiseen liittyvät tiedot aluehallintovirastoon sekä rekisteröi haaskapaikan eläintenpitäjärekisterin yhteydessä olevaan haaskaruokintapaikkarekisteriin. Aloitusilmoituksen voi tehdä myös suoraan valvontaeläinlääkärille. Valvontaeläinlääkäri tarkistaa tarvittaessa haaskapaikat. Mikäli on aihetta epäillä jätelain vastaista toimintaa tai jos haaskankäytöstä voi aiheutua terveyshaittaa, valvontaeläinlääkäri ottaa yhteyttä ko. lainsäädäntöä valvoviin viranomasiin (ympäristötarkastajat). Haaskan aloitusilmoitus tehdään vain kerran, mutta luonnonvaraisia eläimiä ruokittaessa on haaskan käyttöilmoitukset tehtävä kuukausittain sivutuotteiden keräyskunnan ja käyttökunnan kunnaneläinlääkärille. Käyttöilmoitukset toimitetaan keskitetysti valvontaeläinlääkärille, joka tarvittaessa tarkistaa sivutuotteet ennen niiden käyttöä. Haaskapaikkojen suunnitelmallinen valvonta toteutetaan omaan riskinarvioon perustuen, käyttöilmoituksista saatuihin tietoihin (käyttömäärät, käytettävä materiaali) nojautuen.

Haaskan rekisteröinti ja valvonta on maksullista ja valvontaeläinlääkäri tekee rekisteröinnistä ja valvonnasta laskutuspyynnön aluehallintovirastoon.

Sivutuotteita eläintarhaeläinten, sirkuseläinten sekä muiden kuin eläintarhassa olevien petolintujen ja matelijoiden ruokinnassa käyttävien toimijoiden on tehtävä kirjallinen ilmoitus toiminnan aloittamisesta valvontaeläinlääkärille.

12.2 Sivutuotteiden hautaaminen

Suomi on jaettu märehelijöiden, sikojen, siipikarjan ja turkiseläinten raatojen sekä tiettyjen muiden sivutuotteiden hävityksen osalta kahteen osaan: keräilyalueeseen ja syrjäiseen alueeseen. Vain määritellyillä syrjäisillä alueilla niiden hävittäminen hautaamalla on sallittua. Muiden kuolleiden tuotantoeläinten, lemmikkieläinten ja kuolleena syntyneiden eläinten osalta koko Suomi on luokiteltu syrjäiseksi alueeksi.

1.1.2013 alkaen märehelijöiden osalta kotiteurastuksen sivutuotteiden hautaaminen on sallittua vain syrjäisillä alueilla. Alueen kunnat kuuluvat keräilyalueen piiriin eli märehelijöistä peräisin olevat sivutuotteet voidaan hävittää vuoden 2013 alusta lähtien vain toimittamalla ne hävitettäväksi Honkajoki Oy:n hyväksytyyn käsittelylaitokseen. Keräilyn hoitaa rekisteröitynyt toimija ja kustannuksista vastaa eläimen omistaja.

Sikojen ja siipikarjan raatojen hävityksen osalta alue kuuluu nk. syrjäiseen alueeseen. Tämä tarkoittaa, että sikojen ja siipikarjan raatojen hautaaminen on sallittua.

Kunnaneläinlääkärit valvovat hautaamista muun tilalla tapahtuvan valvonnan yhteydessä tai epäiltäessä väärinkäytöstä. Mikäli havaitaan, että sivutuotteiden hautaamisessa on rikottu annettuja säädöksiä, virkaeläinlääkäri antaa aluksi kehotuksen hävittää sivutuote asianmukaisesti. Kehotusta seuraa tarvittaessa määräys. Mikäli annettua määrystä ei ole noudatettu, pyydetään Ruokavirastoa tehostamaan annettua määrystä uhkasakolla tai teettämishallalla.

13 EHDOLLISUUDEN VALVONTA

Ehdollisuuden ehtojen noudattaminen on EU:n viljelijöille maksamien tukien edellytyksenä. ELY-keskus valvoo ehdollisuuksien noudattamista vuosittain otantatiloilla. Valvontaa voidaan tehdä myös ns. laajennuksina kunnaneläinlääkäreiden ja kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen muiden tarkastusten yhteydessä tekemien havaintojen tai muiden ilmiantojen perusteella.

Mikäli valvontaeläinlääkäri, ympäristötarkastaja tai praktikkoeläinlääkäri havaitsee esim. eläinsuojelutarkastusten, maitohygieniatarkastusten, salmonellavalvonnan, munantuotantotilojen hygieniavalvonnan, vierasainevalvontaohjelman mukaisen valvonnan, kasvinsuojeluaineiden jäämävalvonnan tai lääkekirjanpidon valvonnan yhteydessä puutteita tai laiminlyöntejä, jotka voivat vaikuttaa ehdollisuuden valvontaan, ne kirjataan tarkastuskertomukseen / päätökseen, joka toimitetaan viipymättä tiedoksi Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon.

14 ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUIDEN JÄRJESTÄMINEN

14.1 Peruseläinlääkäripalvelu

Kunnan on järjestettävä arkisin virka-aikana saatavilla oleva peruseläinlääkäripalvelu asukkaidensa pitämiä kotieläimiä varten sekä sellaisten yhteisöjen pitämiä kotieläimiä varten, joilla on kotipaikka sen alueella. Alueella ei ole yksityistä palvelujen tarjoajaa, joten peruseläinlääkintäpalvelu on järjestettävä myös muita kotieläimiä kuin hyötyeläimiä varten.

Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut tarjoaa peruseläinlääkäripalvelut virka- ja päivystysaikana. Alueella on ollut 1.12.2018 lähtien käytössä yhteisvastaanotto, joka sijaitsee Haapajärvellä. Toinen pieneläinvastaanotto sijaitsee Pyhäjärvellä. Pyhäjärven vastaanotolla tarjotaan peruspalveluita pieneläimille (rokotukset, verinäytteen ottamiset, terveystarkastukset yms.) 1 päivänä viikossa ajanvarauksella.

14.2 Sisältö

Peruseläinlääkäripalvelulla tarkoitetaan eläinlääkäripalvelua, joka annetaan eläinlääketieteellisen yleistutkimukseen tai kliiniseen tutkimukseen perustuen tavanomaisissa vastaanottotiloissa tai eläinsuojissa.

14.2.1. Puhelinneuvonta

Praktikkoeläinlääkäreillä on käytössä arkisin klo 8–15 Telian VIP puhelinpalvelu, johon puhelut tulevat keskitetysti. Palvelu ohjaa asiakkaat valitsemaan pieneläin- tai suurelänpalvelut. Suurelainten puhelinvastaanottoaika on arkisin klo 8–9. Pieneläinten ajanvarauksia otetaan vastaan arkisin klo 8–15. Pieneläinten kiireetön ajanvaraus pyritään jatkossa keskittämään arkiamuille klo 8 – 9:30. Eläinlääkärit vastaavat työvuoronsa mukaisesti pääsääntöisesti suurelän- ja eläintenhoitaja pieneläinpuheluihin. Tarvittaessa eläintenhoitaja ottaa asiakkaalta soittopyynnön eläinlääkärille. Arkisin klo 9–15 suurelänpuhelut ohjautuvat pääsääntöisesti ryhmävastaajaan, josta vuorossa olevat eläinlääkärit kuuntelevat jätetyt viestit ja toimivat niiden edellyttämällä tavalla.

Päivystysaikana eli arkisin klo 15–8, viikonloppuisin ja arkipyhinä on käytössä asiakkaille maksullinen palvelunumero. Päivystävä eläinlääkäri kirjautuu ennen päivystysvuoroaan palvelun käyttäjäksi, jolloin päivystysnumeroon soitetut puhelut ohjautuvat hänen mobiililiittymäänsä. Mikäli päivystävä eläinlääkäri ei pysty vastaamaan puhelimeen, asiakas voi jättää soittopyynnön puhelinvastaajaan. Jokaisella eläinlääkärillä on käytössään myös oma mobiililiittymä ja puhelinvastaaja, jonne asiakas voi myös jättää yhteydenottopyynnön. Eläinlääkäreiden yhteystiedot löytyvät mm. internetistä www.haapajarvi.fi sekä liitteestä 3. Vastaanoton muuttuneista puhelinnumeroista on ilmoitettu myös paikallislehdissä.

14.2.2 Sairaanhoito

Eläinlääkintähuolto tarjoaa sairaanhoitoa, jota pystytään suorittamaan peruseläinlääkärikoulutuksella. Tämä tarkoittaa perustutkimuksia, hoitotarpeen arvioinnin ja hoidon tai eläinsairaala- tai erikoiseläinlääkäritasosta hoitoa tarvitsevien potilaiden lähettämisen jatkohoitoon.

14.2.3 Terveydenhoito

Praktikkoeläinlääkärit tekevät myös ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa, johon kuuluvat mm. rokotukset, loishäädöt, pieneläinten sterilisaatiot ja kastraatiot sekä tuotantoeläinten terveydenhuoltoon ja lisääntymiseen liittyvät tarkastukset ja hoidot. Tuotantoeläinten terveydenhuoltoon liittyvät kansalliset terveysohjelmat Naseva ja Sikava. Mikäli tuotantotilat haluavat on praktikkoeläinlääkäriin tehtävä ko. ohjelmiin liittyvät terveydenhuoltosopimukset ja -käynnit. Tällä hetkellä suurin osa näistä terveydenhuoltosopimuksista on Haapajärven kaupungin palveluksessa olevilla eläinlääkäreillä.

14.2.4 Eläinten lopetus

Kotieläinten lopetus sairauden perusteella, eläimen omistajan pyynnöstä tai eläinsuojelullisista syistä kuuluu peruseläinlääkäripalveluun. Tarvittaessa praktikkoeläinlääkärit lopettavat myös luonnonvaraisia eläimiä, jolloin syntyneistä kuluista vastaa valtio.

14.2.5 Todistukset

Kotieläimen terveydentilan toteaminen ja todistaminen kliinisen perustutkimuksen perusteella esim. vakuutusyhtiötä, vientiä tai tuontia varten sisältyy eläinlääkintähuollon tarjoamiin palveluihin. Kunnaneläinlääkärit perivät todistusten kirjoittamisesta eläimen omistajalta kunnallisen eläinlääkäritaksan mukaisen hinnan.

14.3 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kunnan on peruseläinlääkäripalveluun kuuluvana järjestettävä terveydenhuollon palvelut kotieläimille, joita varten on olemassa valtakunnallinen terveydenhuolto-ohjelma ja asianmukainen toteutumisen seurantajärjestelmä. Tällä hetkellä tällaisia ohjelmia ovat nautatiloille tarkoitettu *Naseva* ja sikatiloille tarkoitettu *Sikava*.

Alueella on voitu tarjota terveydenhuoltopalveluita kysyntää vastaavasti.

14.4 Yksityinen palvelutarjonta

Alueella ei ole yksityistä palvelutarjontaa, joka tarjoaisi peruseläinlääkäripalvelua muille kotieläimille kuin hyötyeläimille. Virka-aikana on mahdollisuus ottaa vastaan myös pieneläimiä. Lähialueella (esim. Nivala, Iisalmi, Kajaani, Kokkola, Oulu) toimii lukuisia yksityisiä pieneläinlääkintäkeskuksia, mutta niiden vaikutus peruseläinlääkintää tarvitseviin pieneläinpotilasmääriin lienee kuitenkin vähäinen. Vaikeimmat sairastapaukset ohjataan paremmat resurssit omaaville pieneläinlääkintäkeskuksille.

Alueella arviolta kymmenellä (10) lypsykarjatilalla käy yksityinen palveluntarjoaja. Näillä tiloilla praktikkoeläinlääkärit kuitenkin hoitavat peruseläinlääkinnän yksityisen keskittyessä lähinnä hedelmällisyshoitoihin tai jalostussuunnitelmien tekoon.

14.5 Kiireellinen eläinlääkäriapu

Kunnan/kuntayhtymän on järjestettävä kiireellistä eläinlääkäriapua kaikkia alueellaan vakinaisesti tai tilapäisesti olevia kotieläimiä varten kaikkina vuorokauden aikoina. Päivystysaikana kiireellisen eläinlääkäriavun tavoitteena on ensiaputyypinen toiminta, jolla pyritään hoitamaan eläimen henkeä ja hyvinvointia uhkaavat tapaukset ja varmistamaan, että potilaan tila ei kohtuuttomasti heikkene sen odottaessa virka-aikana annettavia palveluja.

Virka-aikana kiireellistä eläinlääkäriapua tarvitsevat potilaat priorisoidaan ensin hoidettaviksi eläinlääkärin arvioimassa järjestyksessä. Tarvittaessa sovitut, ei-kiireelliset potilaat siirretään myöhemmin hoidettavaksi. Virka-ajan ulkopuolella kiireellisen eläinlääkäriavun antamisesta vastaa alueella päivystävä eläinlääkäri. Pieneläin- ja tuotantoeläinpäivystystä ei ole eriytetty. Alueella praktiikka on pääsääntöisesti nautavaltaista sekapraktiikkaa ja nautojen osuus päivystysaikaisista sairasmatoista on merkittävä. Tämän vuoksi päivystysalue tulee pitää kohtuullisena, jotta yksi päivystävä eläinlääkäri alueella riittää ja eläimet saavat avun suhteellisen nopeasti. Päivystykseen osallistuvien praktikkoeläinlääkärien määrän sekä päivystysaikainen potilasmateriaali huomioon ottaen suur- ja pieneläinten yhteispäivystys on perusteltua.

Kiireellistä eläinlääkäriapua ovat mm. nautojen poikimahalvaushoidot, hevosten konservatiiviset ähkyhoidot, eri kotieläinten akuutit tulehdus- ja kiputilat, ompelua vaativat haavat sekä sokin hoito, eläimen lopettaminen eläinsuojelullisin perustein, pieneläinten luunmurtumien immobilisaatio, synnytysapu ja eläimen hengen pelastamiseksi välttämättömät kirurgiset leikkaukset niiltä osin, kun leikkauksia peruseläinlääkäriskollegoilla pystytään suorittamaan tavanomaisissa vastaanottotiloissa ja eläinsuojissa ilman erityistyövälineitä.

Päivystysaikana keskitytään hoitamaan vain kiireellistä eläinlääkäriapua tarvitsevia potilaita. Alueella on käytössä keskitetty yhteydenotto palvelu arki- ja päivystysaikana. Arkisin päivystys on klo 15–08 ja viikonloppuisin pe klo 15 – ma klo 08.

14.6 Saatavuus

Kiireellisen eläinlääkäriavun resurssit on valtakunnallisen ohjeistuksen mukaan mitoitettava siten, että apua on oltava saatavilla kaikkina vuorokaudenaikoina kolmen tunnin sisällä tilauksesta 90 % tapauksista. Päivystysalueella matka eläintenpitopaikkaan tai pieneläinvastaanotolle pitää olla alle

100 km 90 % tapauksista. Alueella on päästy valtakunnallisiin etäisyys- ja aikatavoitteisiin niin kiireellisessä kuin ei-kiireellisessä eläinlääkäripalvelussa.

Ei- kiireellisten ja kiireellisten potilasaikojen ajanvaraus on järjestetty kohdassa 14.2.1 kuvatulla tavalla. Kiireellistä eläinlääkäriapua tarvitsevat potilaat hoidetaan mahdollisimman pian ja ei-kiireelliset sairaskäynnit hoidetaan pääasiassa tilauspäivän aikana. Praktikkoeläinlääkäri ja eläimen omistaja voivat myös sopia ei-kiireellisen työn suoritettavaksi tilauspäivää myöhemmäksi. Aikaa vievät massatyöt (esim. sarvien sahuu, nupoutukset, terveydenhuoltotyö) pyritään hoitamaan viikon sisään tilauksesta. Virka-aikana erittäin kiireelliset/kiireelliset, yhtäaikaiset sairastapaukset pystytään hoitamaan ennakoivalla varautumisella ja töiden jakamisella.

14.7 Toimitilat ja varustetaso

Haapajärven yhteisvastaanotolta löytyy hyvin varustellut toimitilat. Toimenpidehuoneita löytyy useampi, mm. erillinen leikkaussali, heräämö ja hevosten hoitoon tarkoitettu toimenpidehuone pakkopilttuineen. Pyhäjärven vastaanotolla on vaatimattomampi varustustaso. Tarkempi kuvaus vastaanottojen varustetasosta löytyy liitteestä 4.

14.8 Ostopalvelut

Ostopalveluita ei käytetä.

14.9 Erikoiseläinlääkäri- ja laboratoriopalvelut

Haapajärven kaupungin ympäristöpalvelut ei tarjoa erikoiseläinlääkäripalveluita, mikäli potilas niitä tarvitsee, praktikkoeläinlääkäri ohjaa potilaan jatkohoitoon esimerkiksi lähetemenettelyllä. Alueen elinkeinorakenne on kuntayhtymässä pyritty huomioimaan eläinlääkäreiden keskinäisessä työnjaossa sekä jatko- ja täydennyskoulutuksessa.

Praktikkoeläinlääkärit tekevät yhteisvastaanotolla käytössä olevilla laitteilla kliinisen kemian ja hematologian perustutkimuksia. Tarvittaessa näytteitä lähetetään ulkopuolisille palveluntarjoajille (esim. Seilab Haapavesi, Movet Kuopio, Vetlab Tampere, Ruokavirasto, Patovet) analysoitavaksi. Kunnaneläinlääkärit itse valitsevat mitä laboratoriota käyttävät. Näytteiden lähettämistä koskeva ohjeistus löytyy esimerkiksi Ruokaviraston sivuilta:

<https://www.ruokavirasto.fi/laboratoriopalvelut/elaintautitutkimukset/naytteenotto-ohjeet/bakteriologiset-naytteet/>

Jokainen praktikkoeläinlääkäri pitää itse siitä huolen, että näytteet lähetetään ohjeiden mukaisesti.

14.10 Eläinlääkäripalveluiden laatu

Henkilökunnan pätevyyden osoittaminen ja peruseläinlääkäripalveluiden toteutus on järjestetty kohdissa 2.2 ja 14.1 kuvatulla tavalla.

14.10.1 Palautteen kerääminen

Haapajärven kaupunki pyrkii seuraamaan eläinlääkäripalveluiden saatavuutta ja asiakastytyväisyyttä säännöllisin asiakaskyselyin. Viimeksi alueella tehtiin asiakaskysely vuonna 2019 PPKY Selänteen toimesta.

14.10.2 Valitusten käsittely

Eläinlääkintähuoltoa koskevat valitukset pyydetään osoittamaan ympäristöjohtajalle, mieluiten kirjallisena. Ympäristöjohtaja käsittelee valitukset asianomaisen eläinlääkärin kanssa mahdollisimman pian. Eläinlääkäri antaa asiassa oman vastineensa kirjallisesti. Asiakkaalle annetaan aina kirjallinen vastine valitukseen.

Työnantaja vastaa työntekijän aiheuttamista potilasvahingoista. Mikäli vahingon aiheuttaminen voidaan katsoa tuottamukselliseksi, kuntayhtymä voi periä korvauksen eläinlääkäriltä. Työnantaja voi pyytää lausuntoa myös eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnalta. Jos on epäselvyyttä siitä, onko tapahtunut asiakkaalle hyvitystä vaativa virhe, asiakasta ohjataan viemään asia eläinlääkintävahinkojen arviointilautakunnan arvioitavaksi.

14.10.3 Toiminnan kehittäminen

Eläinlääkintähuollon yhteispalavereita esimiehen kanssa järjestetään noin 2-4 kertaa vuodessa sekä aina tarvittaessa. Yhteisvastaanotto mahdollistaa kunnaneläinlääkäreiden viikko- tai kuukausipalaverien pitämisen. Palavereissa keskustellaan mm. yhteisistä toimintatavoista, kehittämis- ja koulutussuunnitelmista, tulevista laitehankinnoista jne. Toiminnan kehittämisessä otetaan myös huomioon asiakaspalautteet (ks. kohta 14.10.1) ja valitukset (ks. kohta 14.10.2).

15 SEURANTA, ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

15.1 Suunnitelman ja toteutuman arviointi

Haapajärven kaupungin ympäristölautakunta hyväksyy eläinlääkintähuollon suunnitelman osana ympäristöpalveluiden toimintasuunnitelmaa. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain, päivitetään ja hyväksytään tarvittaessa tai vähintään kolmen (3) vuoden välein.

Palveluntuottajien tulee arvioida suunnitelmansa toteutumista ja laatia toimintavuoden päätyttyä arviointiraportti. Raportin hyväksyy ympäristölautakunta, joka myös käsittelee korjaustoimenpiteet. Hyväksytty raportti lähetetään Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle, joka arvioi suunnitelman ja siihen tehdyt päivitykset.

15.2 Viranomaisten pyytämät raportit ja tilastot

Jokainen tarkastuksen tehnyt kunnaneläinlääkäri huolehtii henkilökohtaisesti seuraavien asiakirjojen lähettämisestä määräaikojen puitteissa aluehallintovirastolle:

- eläinsuojelutarkastuskertomukset/ -päätökset
- terveysvalvontaohjelmien liittymisasiakirjat ja terveysvalvontakäynnit
- tautiepäilyt

- vastustettavien eläintautien hallinnassa tehdyt toimenpiteet

15.4 Eläinlääkäripalveluiden käytön tilastointi ja raportointi

Eläinlääkärit tilastoivat tehtyjen suoritteiden määrän. Tilaston perusteella määritetään yhteisvastaanoton kustannusten jako kuntien kesken aiheuttamisperiaatteella. Yhteisvastaanoton tilakustannukset ja vastaanottoavustajan palkkakustannukset niiltä osin, mitä kerättävä klinikkamaksu ei kata, jaetaan Haapajärven, Kärämäen, Pyhäjärven ja Reisjärven kesken yhteisvastaanoton käytön suhteessa. Pyhäjärven vastaanoton kustannukset maksaa Pyhäjärven kaupunki niiltä osin, mitä ko. vastaanotolta kerättävä klinikkamaku ei kata. Jokainen kunnaneläinlääkäri tallentaa Google-tilillä olevaan taulukkoon virka- ja päivystysaikaiset tuotanto-, pieneläin- ja terveydenhuoltokäynnit sekä eläinsuojelutarkastukset kuukausittain. Pyhäjärven pieneläinkäynnit tilastoidaan erikseen. Ympäristöjohtaja koostaa käyntimäärätilastot kolmannesvuosittain osavuosisikatsausta / tilinpäätöstä varten. Tilastotiedot ilmoitetaan vuosittain VYHA-järjestelmän kautta Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. VYHA-järjestelmän kautta ilmoitetaan myös perustiedot valvontayksiköstä, mm. resurssien jakautuminen, virkojen lukumäärät, perittävät maksut ja palveluiden järjestäminen.

Liite 1 Resurssitarpeen kartoitus

Luvut on tarkastettu marraskuussa 2022

1htv = 220 htpv, 1 htpv = 7,5 h

1. ELÄINMÄÄRÄT ALUEELLA

a. Tuotantotilojen määrä	Lkm	Muut
Nautatilat	185	
Sikatilat	5	154
Lammas- ja vuohitilat	3	103
Hevostilat	9	72
Siipikarjatilat	2	142
Vesiviljelytilat	4	
Turkistarhat	0	
Tarhatun riistan toimintayksiköt	5	
Mehiläistarhat	2	13
Muut tuotantoeläinyksiköt	0	
b. Lemmikit	2500	

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveystuotosopimusten määrä

	Lkm	Käyntien määrä /kohde/vuosi	Käyntien määrä / vuosi	Aika h/käynti	Aika h/vuosi
Naudat					
tilat, joilla terveystuotosopimus	186				
tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	159	1-6	250	3	750
terveystuotosopimuksen omaavien tilojen %-osuus kaikista nautatiloista	96,9				
Siat					
tilat, joilla terveystuotosopimus	6				
tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	6	4-12	34	2	68
terveystuotosopimuksen omaavien tilojen %-osuus kaikista sikatiloista	100				
Siipikarja					
tilat, joilla terveystuotosopimus	0				
tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0				
terveystuotosopimuksen omaavien tilojen %-osuus kaikista siipikarjatiloista	0				
Lampaat					
tilat, joilla terveystuotosopimus	0				
tilat, joilla th-sopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0				
terveystuotosopimuksen omaavien tilojen %-osuus kaikista lammastiloista	0				

Terveydenhuollon resurssitarve, htv				0,50
--	--	--	--	-------------

b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut (arvio tarpeesta v. 2021 tietojen pohjalta)

	Lkm	Keskimääräinen aika h/käynti	Tarkastusaika h/vuosi
Sairaskäynnit tiloilla			
Virka-aikana	2050	2,5	5125
Päivystysaikana	500	1,5	750
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla			
Virka-aikana	2500	1	2500
Päivystysaikana	250	1	250
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve, htv			5,2

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

Terveysvalvonta

	Lkm	Tarkastusten määrä/kohde/vuosi	Tarkastusaika h/tark.	Tarkastusaika h/vuosi
Pakolliseen terveysvalvontaan kuuluvat tilat				
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	2	1	5	10
Uudiseläimiä tuottavat sikatilat, salmonellavalvonta	0			
Keinosiemennyssonneja tuottavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0			
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0			
Muu eläinten terveyden valvonta				33
Vapaaehtoiseen terveysvalvontaan kuuluvat tilat				
Maedi-visna /CAE	1	1	10	10
Scrapie				
Tarhattujen hirvieläinten terveysvalvontaohjelma	0			
Vesiviljelyeläinten terveysvalvontakohteet	4	1	1	4
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)				0,03

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm	Tarkastusten määrä/vuosi	Tarkastusaika h/tark.	Tarkastusaika h/vuosi
Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat	9	1	3	3
Ilmoitetut haaskat/v	11	1	3	3
Sivutuotealan laitokset	1			
Hautaamisilmoitukset/v	0			20
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)				0,02

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

	Lkm	Tarkastusten määrä / kohde / vuosi	Tarkastusaika h/tark.	Tarkastusaika h/vuosi
a. Ilmoituksenvaraiset kohteet				
Kennelit	2	1	4	8
Hevostallit	9	0,3-1	4	36
Riistanhoidolliset tarhat	5	1	2	10
Liha, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0			
Eläinkaupat	0			
Eläinlaitokset	1	1	7	7
Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta				165
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset (arvio)	90	1-2	7	630
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve				0,52

Liite 2 Painopisteet vuosille 2021-2024, toimenpiteet kunnissa

Kehittämisteema	Painopiste	2022	2023	2024
Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio	ELTE-tietojärjestelmän käyttöönotto (ELTE = Eläinten terveydenhallinta)	Lääkekäyttötiedon 1. keräysvuosi. Järjestelmän ja tietojen oikeellisuuden varmistaminen.	Lääkekäyttötiedon 1. EU:n edellyttämä keräysvuosi, raportointi 2024, kansallinen raportti eläinlajikohtaisesta mikrobilääkkeiden käytöstä	
	ELSU-järjestelmä (epäilyyn perustuva ja ilmoituksen- ja luvanvaraisten kohteiden valvonta)	Koulutukseen osallistuminen	Käyttö jatkuu	
	ILMO- tietojärjestelmä (Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin toimijoiden luvan-, hyväksynnän- ja ilmoituksenvaraiset toiminnot ja rekisteröinnit)		Vaiheittainen käyttöönotto	
Valmius ja kriisinhallinta	ASF-valmiusharjoituksissa havaitut kehityskohteet (ASF = afrikkalainen sikarutto)	AVit ja RV työstävät kehityskohteita	Eläintautivalmius koulutuksen kehittäminen	
	Pandemiavalmiuden arviointi ja koronaepidemian opit ympäristöterveydenhuollossa	Osallistutaan työryhmiin, onnistumisen arviointiin ja valmiuden kehittämiseen	Otetaan käyttöön sovitut toimintatavat	Arvioidaan painopistetyön onnistumista
Uuden lainsäädännön toimeenpano	EU:n eläinterveysäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläintautilainsäädännön toimeenpano	uusien vaatimusten toteuttaminen	uusien vaatimusten toteuttaminen	
	EU:n eläinterveysäännösten 2019/429 (AHL) ja muun eläinten merkinnän ja rekisteröinnin lainsäädännön toimeenpano	uusien vaatimusten käytännön toteutus	Uusien vaatimusten vakiinnuttaminen	
	EU:n eläinlääkeasetuksen tammikuussa 2022 alkavaan soveltamiseen valmistautuminen	Uuden lainsäädännön mukaisen valvonnan käynnistäminen, kouluttautuminen	Kouluttautuminen, uuden lainsäädännön mukaisen valvonnan vakiinnuttaminen	
	Eläinten hyvinvointilain toimeenpano	Kouluttautuminen, uusien vaatimusten toteutus alkaa	Aloitetaan uusien vaatimusten toteutus	Uusien vaatimusten toteutus alkaa, ohjeistus ja koulutus jatkuu

Erityiset painopisteet / tehostamistarvetta aiempien tulosten perusteella	Eläinlääkäreiden lääkitsemisvalvonta	AVI valvoo käyttäen hyväksi ELKE-järjestelmää	AVI valvoo	AVI jatkaa
	Vuoden 2020 salmonella- ja tilarehustamopainopisteiden jatkaminen	toteutetaan valvontaa	Ruokavirasto ja AVI ohjaa ja kunta toteuttaa	
	AVI-kohtainen painopiste – aihe, joka tarvitsee alueella erityistä panostusta	PSAVI: - Maidon antibioottijäämien ehkäisy - Hiljaiset tilat -projektin loppuunsaattaminen (ELSU, sivutuote, lääkekirjapito)	PSAVI: - Maidon antibioottijäämien ehkäisy - Hiljaiset tilat -projektin loppuunsaattaminen (ELSU, sivutuote, lääkekirjapito)	
	Kuolleiden tuotantoeläinten hautaamisen valvonta		Ruokavirasto ja AVI ohjaa ja kunta toteuttaa	Suurten kotiteurastusmäärien valvonta